

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden maistraatin toimivallan määräytymistä koskevien säännösten muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden maistraatin toimivallan määräytymistä koskevien säännösten muuttamisesta (HE 6/2015 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Assi Salminen, valtiovarainministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Ahvenanmaan valtionvirasto - Statens ämbetsverk på Åland
- Palkansaajajärjestö Pardia ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettua lakia, kuolleeksi julistamisesta annettua lakia, holhoustoimesta annettua lakia, edunvalvontavaltuutuksesta annettua lakia sekä transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annettua lakia.

Kyseisissä laeissa on maistraattien toimivaltaa koskevia säännöksiä. Esityksessä ehdotetaan lain tasolla olevien toimivaltaa koskevien säännösten korvaamista valtuutussäännöksillä niin, että toimivaltaisesta maistraatista säädettäisiin jatkossa valtiovarainministeriön asetuksella. Muutoksella pyritään yhdenmukaistamaan ja selkeyttämään maistraatteja koskevaa toimivaltasääntelyä ja kokoamaan maistraattien tehtävienjakoa koskevia säännöksiä yhteen säädökseen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2015 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta ei esitä muutoksia käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen.

Maistraattien organisaatiosta ja tehtävistä säädetään rekisterihallintolaissa (166/1996) ja rekisterihallintoasetuksessa (248/1996). Tarkemmat säännökset maistraattien eri tehtävistä ja toimivalta sisältävät erikseen kutakin tehtävää koskevaan erityislakiin.

Maistraattien toimivalta määräytyy pääsääntöisesti alueellisesti eli sillä perusteella, minkä maistraatin toimialueella esimerkiksi hakijan tai ilmoitusvelvollisen kotikunta tai väestökirjanpito-kunta on. Erityislakeihin sisältyy myös säännöksiä, joissa määritellään toimivaltainen maistraatti silloin, kun muutoin toimivaltaista viranomaista ei ole tai kun tehtävän luonteen vuoksi tehtävä on tarkoituksenmukaista keskittää valtakunnallisesti yhteen tai useampaan maistraattiin.

Valiokunta toteaa, että kaikissa muutettaviksi esitettyjen viiden erityislain toimivallan määräytymistä koskevissa säännöksissä toimivaltaiseksi maistraatiksi on säädetty Helsingin maistraatti.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset maistraattien toimialueista. Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston yleisistunto on päätöksellään 8.10.2015 antanut asetuksen maistraattien toimialueista (1254/2015). Valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 1 momentissa säädetään, että Uudenmaan maistraatin toimialue on Helsingin, Espoon, Lohjan, Vihdin, Raaseporin, Vantaan, Porvoon, Loviisan, Hyvinkään ja Keski-Uudenmaan kihlakunnat.

Mainittu valtioneuvoston asetus (1254/2015) tulee voimaan 1.1.2016, ja näin ollen valiokunnan käsiteltävinä olevissa erityislaeissa mainittua Helsingin maistraattia ei ole enää ensi vuoden alussa. Lakeihin jouduttaisiin joka tapauksessa tekemään muutoksia tältä osin, nyt on kysymys siitä, voidaanko nykyisin lain tasolla olevien toimivaltasäännösten sijaan säätää lakeihin valtuus säätää toimivaltaisesta maistraatista valtiovarainministeriön asetuksella.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan ottanut kantaa siihen, että etenkin perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä toimivaltaisen viranomaisen tulee ilmetä laista yksiselitteisesti (PeVL 18/2004 vp ja PeVL 21/2001 vp) tai muuten täsmällisesti (PeVL 47/2001 vp) tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat (PeVL 45/2001 vp) sekä toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (PeVL 17/2004 vp ja PeVL 7/2001 vp). Perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä on kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esim. PeVL 1/2004 vp).

Lähtökohtana valtioneuvoston ja ministeriön välisessä toimivallan jaossa on, että valtioneuvosto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Ministeriöille voidaan antaa asetuksenantovaltaa asiassa, joka ei yhteiskunnallisen tai poliittisen merkityksensä vuoksi edellytä perustuslain 67 §:ssä tarkoitettua valtioneuvoston yleisistunnon ratkaisua. Ministeriölle voidaan siten antaa asetuksenantovaltaa

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2015 vp

pääasiassa ministeriön omaa toimialaa koskevissa asioissa edellyttäen, että asia ei sen yhteiskunnallisen merkityksen johdosta ole käsiteltävä valtioneuvoston yleisistunnossa.

Nyt käsiteltävänä olevat säännösmuutokset on tarkoitus tehdä niin, että lakeihin sisältyisivät täsmälliset ja tarkkarajaiset säännökset siitä, milloin valtiovarainministeriön asetuksella voitaisiin säätää toimivaltaisesta maistraatista. Lisäksi transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain 3 §:ää ehdotetaan muutettavaksi ajantasaiseksi niin, että siinä viitattaisiin Ahvenanmaan valtionvirastoon aiemman lääninhallituksen sijasta.

Valiokunta katsoo, että muutoksissa on kysymys rekisterihallinnon sisäisestä järjestelystä, jossa nykyään Helsingin maistraatille kuuluvia tehtäviä keskitetään valtiovarainministeriön asetuksella tarkemmin säädettävään maistraattiin. Valiokunta toteaa, että valtiovarainministeriön asetuksella ei voida siirtää tehtäviä pois maistraattien toimivallasta. Valiokunnan näkemyksen mukaan nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kysymys on valtiovarainministeriön omaa toimialaa koskevista poliittisesti ja yhteiskunnallisesti merkitykseltään vähäisemmästä asiasta, jonka vuoksi valtiovarainministeriölle voidaan antaa asetuksenantovaltaa.

Valiokunta edellä todettuun viitaten katsoo, että nyt käsiteltävänä olevissa erityislaeissa olevat toimivaltasäännökset voidaan säädettävien valtuussäännösten nojalla jatkossa säätää valtiovarainministeriön asetuksella. Lakimuutokset yhdenmukaistavat ja selkeyttävät maistraatteja koskevaa toimivaltasääntelyä sekä kokoavat maistraattien tehtävänjakoa koskevia säännöksiä yhteen säädökseen.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 6/2015 vp sisältyvät 1.—5. lakiehdotuksen.

Helsingissä 6.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Mika Kari sd
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Mikko Kärnä kesk

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2015 vp

jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto